

УДК 94(477)“19”:336.22:316.4.063.34

Т. В. Оніпко

ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ ЩОДО СПОЖИВЧОЇ КООПЕРАЦІЇ УКРАЇНИ В ПЕРІОД НОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

Предметом аналізу даної статті є податкова політика держави, яку вона проводила в період нової економічної політики щодо споживчої кооперації. Керівництво країни розглядало споживчу кооперацію як основний товаропровідний апарат між містом і селом, відповідно саме їй держава надавала податкові пільги. Маючи переваги при оподаткуванні, кооперативні організації України активізували торговельну діяльність щодо завоювання споживчого ринку. Досвід минулого, як позитивний, так і негативний, стане в нагоді нині, оскільки в умовах економічної кризи споживча кооперація, особливо на селі, потребує державної підтримки.

Ключові слова: неп, споживча кооперація, податки, податкові пільги, фінансова підтримка.

Одним із найбільш ефективних засобів державного регулювання підприємницької діяльності завжди були податки. Відтак у період непу споживча кооперація мала пільгові умови не лише в кредитній, але й у податковій сфері. Це цілком стосувалося торговельної діяльності кооперації, на яку було зроблено ставку у конкурентній боротьбі з приватним сектором за оволодіння споживчим ринком.

Ще у 1920-ті рр. з'явилися перші дослідження з історії господарювання кооперації в умовах ринку. Серед них були наукові розробки, присвячені питанням податкової, кредитної і цінової політики, які мали безпосереднє відношення до розвитку всіх видів торгівлі, як усупільненої, так і приватної [1]. Однак проблема оподаткування споживчої кооперації в роки непу тоді не стала предметом спеціальних історичних чи економічних студій, оскільки більше уваги дослідники звертали на кінцеві результати торговельної діяльності споживчих спілок і товариств.

Окремі положення щодо надання споживчій кооперації СРСР податкових пільг з метою налагодження торговельної діяльності у 1920-ті рр. містять праці, які вийшли в кінці 1940-х – на початку 50-х рр. [2]. Вони розглядали податкову політику держави, керуючись диференційним підходом до різних форм торгівлі, відповідно споживча кооперація як основна товаропровідна ланка у змаганні з приватним торговцем закономірно мала розраховувати на більші пільги.

Питання організації товарообороту в умовах непу розглядала Л.П. Горкіна, акцентуючи на державному регулюванні оптової та роздрібної торгівлі шляхом директивного обмеження приватного сектора торгівлі [3]. Специфіку пільгового оподаткування торговельних операцій споживчої кооперації у 20-ті рр. ХХ ст. автор не розглядала.

Варто підкреслити, що в сучасній історіографії непу відбулося суттєве нагромадження знань, вільних від догматів. Протягом 80-х рр. ХХ ст. і першого десятиріччя ХХІ ст. науковці зробили помітний внесок у дослідження різних форм торгівлі в умовах нової економічної політики. Так, окремий розділ монографії Г.А. Гетьмана [4] присвячений історії кооперативної торгівлі в роки непу. Учений наголошує на тому, що в галузі торгівлі приватному сектору протиставлялася торгівлі усупільнена – державна та кооперативна. У зв'язку з цим держава надавала споживчій кооперації економічні, фінансові та банківські привілеї. Проте питання встановлення податків щодо споживчої кооперації в даній монографії згадане лише в декількох рядках.

Окремі аспекти механізму податкової політики держави в період непу розкриті у праці О.П. Бакуменка [5]. Заслугує на увагу висновок автора про те, що через податки держава регулювала процеси нагромадження в дрібнотоварному і приватному секторах, посилюючи позиції соціалістичних елементів в економіці. На думку дослідника, в умовах непу було створено ряд ринкових структур, які так чи інакше впливали на розвиток торгівлі – стійка валюта, біржі, податки. Не викликає заперечення теза О.П. Бакуменка про те, що в основу податкової політики був покладений класовий принцип: найвищим податком обкладалися заможні верстви, меншим – середняки; чимало бідняків звільнялися від нього взагалі. Автор звернув увагу на те, що продподаток став стимулом для відродження селянського господарства, був спрямований на розвиток торгових зв'язків, посилення ролі ринку. Водночас слід зазначити, що досвід податкової політики держави щодо торговельної діяльності споживчої кооперації в 1920-ті рр. О.П. Бакуменко розглянув фрагментарно.

Проблеми розвитку державної, кооперативної та приватної торгівлі в Україні у 20-ті рр. ХХ ст. стали предметом дослідження В.В. Лантуха [6]. Він запропонував широкую картину механізмів державного регулювання цін, з помилками і знахідками, що траплялися на цьому шляху. Науковець підкреслював, що в період непу податки на торгівлю були одним з головних джерел надходження коштів у державний бюджет. Варто відзначити, що у розвідці В.В. Лантуха домінує аналіз особливостей оподаткування приватної торгівлі. На думку вченого, податки на приватну торгівлю розглядалися державою як один з ефективних важелів щодо регулювання приватного капіталу. Натомість питання оподаткування споживчої кооперації в роботі розглянуті меншою мірою.

Проблему взаємозалежності приватнопідприємницької діяльності і фінансового ринку України в роки непу досліджував В.П. Волосник [7]. Щоправда, торговельна діяльність споживчої кооперації та її оподат-

кування в цей період автором лише згадувалася, проте спеціально не розглядалась. Дослідження взаємозв'язку ринку і торгівлі в умовах непу зробила у монографії О.А.Піріг [8], надавши певну увагу специфіці кредитної політики держави, однак податкові заходи держави щодо споживчої кооперації тільки штрихово окреслені. Однією з останніх робіт, присвячених дослідженню кооперативного руху на Лівобережжі, є наукова розвідка В.В. Гольця [9], яка містить цікавий фактичний матеріал щодо розширення господарської діяльності кооперації в умовах непу, проте в ній практично відсутній аналіз досвіду оподаткування споживчих товариств та їх спілок у ринкових умовах.

З огляду на наявну історіографічну базу, мета даної статті полягає в тому, щоб розкрити суть та результати податкової політики держави щодо споживчої кооперації на прикладі її торговельної галузі в період нової економічної політики. На нашу думку, зроблений критичний аналіз щодо підтримки споживчої кооперації на державному рівні в умовах ринкової конкуренції може бути корисним у сучасних умовах, коли розбалансованість економіки України негативно вплинула і продовжує впливати на господарську діяльність системи, призвела до втрати частини обігових коштів і пайового капіталу, значних збитків і банкрутства багатьох її організаційно-господарських структур.

На початку непу свою господарську, зокрема торговельну діяльність, споживча кооперація розпочинала у складних економічних та фінансових умовах. Тож не випадково на I з'їзді уповноважених Всеукраїнської спілки споживчих товариств (Вукоопспілки) у серпні 1921 р. наголошувалось на тому, що кооперація, маючи недостатні кошти, не зможе розраховувати на успішні результати господарювання. Держава, розуміючи важливість використання потенціалу кооперації для виходу з економічної та продовольчої кризи у перші роки непу, надавала їй суттєву увагу. Тому не дивно, що присутній на з'їзді уповноважених Вукоопспілки заступник голови РНК УСРР М.В. Фрунзе від імені уряду пообіцяв кооператорам підтримку вищих органів влади та управління [10].

Проте, як засвідчують архівні документи, державна підтримка споживчої кооперації у справі оподаткування була надана не відразу. Відомо, що 26 серпня 1921 р. вийшла постанова ВУЦВК і РНК УСРР "Про промисловий податок" [11, с.550-551], який стосувався і споживчої кооперації. За цим документом жодних пільг щодо сплати податків споживча кооперація тоді не отримала, оскільки з кооперативних і артільних підприємств стягувався промисловий податок на загальних підставах. Згідно з постановою, промисловий податок складався з двох зборів: патентного – платіж за право займатися торгово-промисловою діяльністю, і зрівняльного, що нараховувався на оборот підприємств. Патентний збір мав стягуватися за півріччя вперед, а зрівняльний – у кінці кожного місяця у розмірах, які визначали вищі податкові органи, на 6 місяців уперед. Стягнення патентного збору розпочалося з 1 липня 1921 р. Дія даної постанови поширювалася на торговельну діяльність споживчої кооперації до березня 1922 р.

Суттєву підтримку держави щодо оподаткування споживча кооперація відчула, починаючи з 1922 р., коли відбувся перехід від натурального обміну до торгівлі і кооперативна форма товарообміну партійним керівництвом країни була визнана "найкращою і такою, що заслуговує на всіляку підтримку" [12, с.583]. Зокрема, у резолюції XI з'їзду РКП(б) "Про фінансову політику" (кінець березня – початок квітня 1923 р.) підкреслювалося, що "податкова політика є головною зброєю революційної політики пролетаріату в перехідну епоху" [13, с.496]. З огляду на це стає зрозумілою позиція влади: слід здійснювати широку фінансову підтримку кооперативної торгівлі, яка, проте, не була б не збитковою для держави [14, с.495].

Закон "Про промисловий податок", уведений у дію постановою ВУЦВК 15 березня 1922 р., як і попередній, проголошував егалітарний (зрівняльний) характер оподаткування всіх торгових закладів незалежно від їх соціальної природи [15]. А відтак суттєвих податкових пільг, закріплених законодавством, споживча кооперація тоді ще не отримала. Кооперативні підприємства підлягали оподаткуванню промисловим податком на загальних підставах. Від нього звільнялися лише кустарні промисли. Промисловий податок, як і в попередні місяці, складався з патентного і зрівняльного зборів. Проте закон містив деякі зміни. Зокрема, запроваджувалися трьохмісячні й одномісячні патенти. Зрівняльний збір стягувався у розмірі і в термін, які встановлювалися вищими податковими органами. За торгівлю предметами розкоші встановлювався додатковий патентний збір. Для визначення ставок патентного збору з торговельних підприємств їх розділили на розряди за ознаками. Зрівняльний збір з торговельних підприємств 2, 3, 4, 5 розрядів запроваджується з 1-го січня 1922 р. Встановлений законом розмір патентного збору стосувався середнього територіального поясу. Поясні межі визначалися і регулювалися Народним комісаріатом фінансів за згодою з Українською радою народного господарства (УРНГ). Для визначення податків зрівняльного збору податківці встановлювали приблизно або на підставі наданих платіжних документів середню суму обороту кожного торговельного підприємства. Тобто якихось переваг при оподаткуванні, порівняно з підприємствами інших форм власності, у першій половині 1922 р. споживча кооперація не мала.

Намагаючись витіснити приватну торгівлю зі споживчого ринку, керівництво УСРР улітку 1922 р. зробило певні кроки щодо полегшення оподаткування кооперації. 29 серпня ВУЦВК та РНК УСРР ухвалили закон "Про порядок стягнення зі споживчої кооперації промислового податку" [16]. Проте він зменшував на 50 % обсяг патентного й зрівняльного зборів для кооперативів закритого типу, які відпускали товар лише своїм членам. Усі інші споживчі об'єднання, що входили до складу Вукоопспілки, мали сплачувати вказані збори в розмірі 75% встановлених ставок. У пільговому порядку (зниження промислового податку до 50%) оподатковувалися також торговельні операції кооперативів, які здійснювалися їх членами, що сплатили пайові внески. Безумовно, це була певна податкова пільга споживчої кооперації для розгортання торговельних операцій у конкурентній боротьбі з приватним сектором.

Складність фінансово-економічного становища споживчої кооперації у зв'язку із фінансово-економічною кризою та дисбалансом цін 1923 р. спонукала керівництво споживчої кооперації шукати підтримки у держави. На V надзвичайній сесії Ради Вукоопспілки у листопаді 1923 р. голова правління ВУКС М.К. Ветошкін запропонував клопотатися перед союзними та республіканськими органами влади та управління, зокрема перед Радою Праці та Оборони (РПО СРСР), про поширення на споживчу кооперацію України постанови союзної РПО про пільги, які до цього отримала Центроспілка РСФРР, та про кредит на погашення боргів [17].

Невдовзі, у грудні 1923 р., споживча кооперація отримала від держави нові пільги щодо сплати промислового податку. Зокрема, постанова Президії ВЦВК і РНК СРСР від 7 грудня 1923 р. "Про податкові пільги для кооперативних організацій" ще більше розширила пільги споживчої кооперації щодо сплати податків, майже до повного звільнення від промислового податку дрібних сільських і робітничих кооперативів [18]. До кооперативних організацій, звільнених від державного промислового податку, належали сільські та робітничі кооперативи, які мали річний оборот нижче, ніж 20 тис. крб., без різниці в їх місцезнаходженні. Інші кооперативні об'єднання, не звільнені від промислового податку, сплачували його, хоча, порівняно з приватним торговцем, значно у меншому розмірі. Також варто відзначити, що постанова надавала відстрочку на два роки для сплати державного промислового податку, який мали сплатити кооперативні організації за перше півріччя з часу їх виникнення. По патентному та зрівняльному зборах споживча кооперація мала знижку в 50% або 25% залежно від того, з ким вона торгувала. Коли продаж краму провадився лише своїм членам, то знижка становила 50%, коли ж стороннім особам – 25%. Щодо акцизних зборів було прийнято таке рішення: поширити на промислові підприємства споживчої кооперації, що виробляли товари, порядок акцизів, установлений для відповідних галузей державної промисловості.

Постанова Президії ВЦВК і РНК СРСР "Про зміни в положенні про податковий податок з державних і кооперативних підприємств і змішаних товариств" від 7 грудня 1923 р. зобов'язувала місцеві органи влади та кооперативні організації терміново реалізувати в життя положення щодо звільнення від податків первинних місцевих робітничих і селянських споживчих товариств [19]. Це рішення мало сприяти стабілізації фінансового стану споживчої кооперації та розгортанню її торговельної діяльності.

Положення вказаних союзних постанов у грудні 1923 р. були продубльовані ВУЦВК, яка ухвалила надати споживчій кооперації України такі пільги: звільнити від державного податку всі первісні сільські, робітничі та фабрично-заводські кооперативні організації, а також їх підприємства, що мали обіг не більше 20 тис. червоних карбованців за один рік [20]. Такі пільги дали можливість споживчій кооперації активізувати торгівлю, зокрема на селі, фінансово зміцнити та успішно конкурувати з приватним торговим капіталом. У 1923/24 р. промисловий податок, сплачений споживчою кооперацією, становив для оптових підприємств 4% з їх обороту, для роздрібних закладів – 3,36 %, тоді як для приватної торгівлі розмір виплат становив відповідно 7,56% та 13,81% [21]. Дані обстеження районів з найвищим рівнем оподаткування приватної торгівлі, проведеного статистичними службами, засвідчують, що найважчим податковий тягар був для підприємців Харкова: частка прямих державних податків у загальній сумі витрат сягала для окремих із них 68% [22, с.104]. Наведені дані вказували на поблажливе ставлення держави до споживчої кооперації та її торговельної галузі.

XIII з'їзд РКП(б), який відбувся у травні 1924 р., знову наголосив на необхідності спеціальної фінансової підтримки державної і кооперативної торгівлі на місцях (первинних кооперативів) з метою боротьби з приватним торговельним капіталом [23, с.232]. На споживчу кооперацію України поширювалась постанова ВЦВК та РНК СРСР від 20 травня 1924 р. "Про споживчу кооперацію", яка для активізації торговельного розвитку надала споживчій кооперації ряд пільг, включаючи більш низький податок з обороту порівняно з приватними промисловими та торговельними підприємствами, зменшений залізничний тариф при перевезенні вантажів, нижчу плату за оренду приміщень тощо [24]. Улітку 1924 р. Політбюро ЦК КП(б)У взяло під свій контроль виконання рішень союзних та республіканських органів щодо надання пільг споживчій кооперації [25, с.230]. XIV конференція РКП(б) (квітень 1925 р.) вказала на необхідність державної підтримки споживчої кооперації, акцентування уваги до її потреб з боку партії і уряду, при цьому вкотре наголосувалося на важливості надання їй всіляких пільг [26, с.371].

Поблажливою щодо споживчої кооперації була і політика органів фіска при визначенні розмірів оборотів. Джерелом і цілком достатньою підставою для їх урахування були торговельні книги установ та їх звіти про роботу, подані в фінінспектуру. Як правило, додаткова перевірка, обов'язкова для приватних торговців, у кооперативних крамницях не проводилася.

Прибуткове оподаткування споживчої кооперації також регулювалося окремим „Положенням про податок на прибуток з державних та кооперативних підприємств і мішаних товариств", затвердженим постановою ВУЦВК 4 липня 1923 р. Прибутковим податком кооперативні та державні заклади обкладалися пропорційно сумі їх чистого доходу незалежно від його абсолютної величини у розмірі 8%, тоді як приватні підприємства оподатковувалися на основі зростаючої прогресії при вилученні від 2 до 25 % їх чистого прибутку [27].

Пільги, визначені державою для споживчої кооперації щодо промислового податку, поширювалися також і на прибутково-майновий. За даними Київської товарної біржі, всі види оподаткування кооперації становили в її витратах 7,6 %, тоді як у приватних торговців сягали 35%, посідаючи перше місце серед усіх витрат [28].

Податкова політика держави щодо споживчої кооперації визначила її місце в загальній сумі податкових надходжень до бюджету республіки. У 1924-25 р. на кооперацію припадало 13,6% (7,6 млн. крб.) усіх податкових платежів, що надходили до державної казни, у 1925-26 р. її частка збільшилася до 15,2 % (11,7 млн. крб.), а в 1926-27 р. її частка знову зменшилася до 13,5% (15 млн. крб.). Збільшення абсолютного розміру податкових надходжень пояснюється збільшенням розмірів торговельних оборотів. Приватний сектор сплачував податків у середньому в 4 рази більше, ніж споживча кооперація, хоча розміри оборотів у нього були меншими в 1925-26 р. у 1,5 р. від кооперативних, а в 1926-27 р. – у 2,4 рази [29, арк. 40-41].

Проте слід відзначити, що податки щодо споживчої кооперації у міру стабілізації її фінансового стану почали дещо зростати. Народний комісаріат фінансів СРСР вважав, що на середину 1920-х рр. споживча кооперація зміцнила своє становище на ринку і для подальшого свого розвитку не потребує такого розміру пільг у сплаті податків, як раніше. Тому у листопаді 1925 р. податківці подали до РНК СРСР проект про внесення змін у практику стягнення промислового податку зі споживчої кооперації. Зменшення податкових пільг, на думку керівництва країни, мало бути стимулом до підвищення комерційності у торговельній роботі споживчої кооперації [30].

Як свідчать архівні документи та матеріали періодичних видань 1920-х рр., керівництво споживчої кооперації, у свою чергу, не раз ставило перед органами влади питання щодо вдосконалення системи оподаткування кооперативних організацій. Так, XI надзвичайна сесія Ради Вукоопспілки, що відбувалася 19-22 лютого 1927 р., обговорила питання про заміну існуючої форми оподаткування споживчої кооперації у вигляді зрівняльного збору введенням прогресивно-прибуткового податку. Також пропонувалось запровадити суттєве скорочення існуючих ставок орендної плати за приміщення, які займала споживча кооперація, шляхом визначення цих ставок законодавчим актом. Правління мало терміново опрацювати зазначені пропозиції, щоб затвердити їх на Президії Ради Вукоопспілки, а потім внести на розгляд уряду України [31, с.1-2]. Така позиція свідчила про те, що керівництво споживчої кооперації всіляко намагалось зберегти монопольне становище на ринку.

Таким чином, аналіз податкової політики держави щодо споживчої кооперації в роки непу переконує в тому, що вона була зумовлена масштабністю економічних і політичних завдань, покладених на споживчу кооперацію владою. Пільги й переваги, надані законодавцем споживчій кооперації, слугували виконанню нею "політичної місії" витіснення з ринку приватника. Перенесення центру ваги податків у торгівлі на приватних підприємців і пільгова система оподаткування споживчої кооперації, по суті, також являли собою приховану форму її фінансування. Принцип створення режиму максимального сприяння споживчій кооперації поширювався і на сферу товарного забезпечення її торговельної мережі.

Певні переваги мала споживча кооперація також у термінах сплати податку. На відміну від приватних підприємців, які двічі на рік сплачували податок на прибуток, заздалегідь за кожне півріччя, споживча кооперація виплачувала нараховану їх суму раз на рік. Неоподаткований мінімум доходів для споживчої кооперації і державних підприємств був вищий, ніж для інших платників. Повністю звільнялися від сплати податку низові споживчі товариства, що проводили свої операції в сільській місцевості, та первинні міські об'єднання робітників і службовців.

Проте слід зазначити, що ефективність політики держави виявлялася не тільки в податковій політиці щодо торговельної діяльності споживчої кооперації в перші роки непу, але, на жаль, і в одержавленні кооперації в другій половині 1920-х рр. Керівництво країни, зокрема УСРР, використовувало господарський потенціал та пайовий капітал споживчої кооперації як потужне джерело фінансування індустріалізації та процесів, пов'язаних з "культурною революцією".

Протягом наступних десятиліть система споживчої кооперації на державному рівні не мала пільгових переваг при оподаткуванні торговельної та інших видів господарської діяльності.

У період становлення ринкових відносин кінця XX – початку XXI ст. споживча кооперація за умов відсутності державної підтримки та намагань приватизації кооперативної власності взагалі була змушена відстоювати свої права на існування. Нині, у період загострення світової фінансово-економічної кризи, споживчі товариства та спілки мають здійснити низку заходів щодо попередження її негативного впливу на їх господарську та інші види діяльності. Оскільки на реальну державну підтримку в нинішній економічній ситуації не доводиться сподіватися, в системі споживчої кооперації запроваджується жорсткий режим економії.

Виходячи з інтересів відродження української села, вважаємо, що вкрай необхідна фінансова підтримка особливо сільській споживчій кооперації на державному рівні. Безперечно, сільський споживач потребує відродження магазинів та закладів побутового обслуговування системи споживчої кооперації. А для цього слід полегшити оподаткування райспоживспілок та первинних споживчих товариств, надати їм довготермінові банківські кредити під помірні відсотки. Разом з тим є сенс у розробці та фінансуванні державної програми відродження переробної галузі та закладів громадського харчування в районних центрах та на селі. Оскільки розпочалося різке скорочення робітників ряду галузей промисловості, частина людей змушена покидати місто і повертатись у сільську місцевість. У зв'язку з цим потрібна державна підтримка торговельної, переробної, харчової та інших галузей споживчої кооперації, яка сприятиме збільшенню кооперативних підприємств, що забезпечать роботою тисячі людей.

Джерела та література

1. Гензель П.П. Система налогов Советской России. – М.-Л., 1924; Борисов И.Г. Цены и торговая политика. – М., 1925.
2. Марьяхин Г. Налоговая система Советского государства // Финансы СССР. XXX лет. – М., 1947; Кистанов Я.А. Потребительская кооперация СССР. Исторический очерк. – М.: Издательство Центросоюза, 1951.
3. Горкіна Л.П. Розробка проблеми організації товарообороту в Українській РСР у відбудовчий період (1921-1925 рр.) // Історія народного господарства та економічної думки Української РСР. – К.: Наукова думка, 1978. – № 12.
4. Гетьман Г.А. Кооперативная торговля: развитие, проблемы, перспективы (на материалах Украинской СССР). – Харьков: Издательство при Харьковском государственном университете, 1985.
5. Бакуменко О.П. Здійснення нової економічної політики на Україні: Автореф. дис... канд. істор. наук. – К., 1992. – 26 с.
6. Лантух В.В. Становление и развитие торговли на Украине в 1921- 1932 гг. – Харьков: Основа, 1992.
7. Волосник Ю.П. Нова буржуазія України та розвиток приватно-підприємницької діяльності на фінансовому ринку в роки непу. – Харків: НМЦ "СД", 2002.
8. Пиріг О.А. Ринок і торгівля України (історичний аспект). – К., 1996.
9. Голець В.В. Кооперация і непу (20-ті роки XX ст.). – Чернівці: Просвіта, 2006.
10. Перший Всеукраїнський з'їзд Вукоопспілки // Вісті ВУЦВК. – 1921. – 18 серпня.
11. Збірник узаконень та розпоряджень робітничо-селянського уряду України. – 1921. – №16. – Ст. 476.
12. Коммунистическая партия Советского Союза в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК (далі: КПСС в резолюциях). – Т.2. 1917-1922. – М.: Политиздат, 1983.
13. Там само.
14. Там само.
15. Збірник узаконень та розпоряджень робітничо-селянського уряду України. – 1922. – №12. – Ст. 213.
16. Там само. – № 37. – Ст. 556.
17. Сесія Ради Вукоопспілки // Вісті ВУЦВК. – 1923. – 17 жовтня.
18. Сборник постановлений и распоряжений рабоче-крестьянского правительства Союза Советских социалистических республик. – 1923. – № 29. – Ст. 335.
19. Там само. – Ст. 336.
20. Селянська правда. – 1923. – 12 грудня.
21. Итоги хозяйственного строительства УССР за 1923/ 24 г. – Харьков, 1925.
22. Приклонский Н. Роль налогов и налогообразных платежей в бюджетах частной торговли // Весник финансов. – 1925. – №5.
23. КПСС в резолюциях... – Т.3. 1922-1925. – М.: Политиздат, 1984.
24. Известия ЦИК і ВЦИК. – 1924. – № 14. – 21 мая.
25. Коммунистическая партия Украины в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК: В 2 т. – К.: Политиздат Украины, 1976. – Т.1: 1918-1941.
26. КПСС в резолюциях... – Т.3.
27. Збірник узаконень та розпоряджень робітничо-селянського уряду України. – 1923. – № 26. – Ст. 379.
28. Ходько Г. Пільги кооперації по промисловому податку // Вісті. – 1925. – 18 листопада.
29. Жирмунський М. Социальный характер законодательства по обложению частной торговли // Вестник финансов. – 1925. – №3.
30. Центральний державний архів вищих органів влади і управління України. – Ф.1. – Оп.4. – Спр. 1021.
31. Кооперативне будівництво. – 1927. – №4.

Онпко Т. В. Налоговая политика государства относительно потребительской кооперации Украины в период новой экономической политики

Предметом анализа данной статьи является налоговая политика государства, которую она проводила в период новой экономической политики относительно потребительской кооперации. Руководство страны рассматривало потребительскую кооперацию как основной товаропроводящий аппарат между городом и селом, соответственно именно ей государство предоставляло налоговые льготы. Имея преимущества при налогообложении, кооперативные организации Украины активизировали торговую деятельность относительно завоевания потребительского рынка. Опыт прошлого, как положительный, так и отрицательный, пригодится ныне, поскольку в условиях экономического кризиса потребительская кооперация, особенно на селе, нуждается в государственной поддержке.

Ключевые слова: нэп, потребительская кооперация, налоги, налоговые льготы, финансовая поддержка.

Onipko T. V. The state fiscal policy concerning the Consumer Cooperatives of Ukraine in the period of new economic policy

An object of analysis of this article is the state fiscal policy which was carrying out concerning the Consumer Cooperatives in the period of new economic policy. The government looked at the Consumer Cooperatives as the main mechanism of goods' exchange between town and village and that's why the state decreased the rates of taxation for it. Using these advantages ukrainian cooperative organizations have done the trade more active in order to take possession of consumer market. Positive and negative experience of the past is necessary at present, because in conditions of economic crisis the Consumer Cooperatives, specially in villages, need state support.

Keywords: New Economic Policy, consumer cooperatives, taxes, tax privileges, financial support.